

Petra Dvořáková

Host

NÁVRÁT

© Petra Dvořáková, 2025

Cover and illustrations

© Tereza Eager, 2025

© Host — vydavatelství, s. r. o., 2025
(elektronické vydání)

ISBN 978-80-275-2574-4 (PDF)

ISBN 978-80-275-2575-1 (ePUB)

ISBN 978-80-275-2576-8 (MobiPocket)

*Vítr spěje k jihu, stáčí se k severu, točí se, točí,
spěje dál, až se zas oklikou vrátí.*

Kazatel 1,6

Předmluva

Když jsem na začátku devadesátých let jako čtrnáctiletá vstoupila do kláštera, byla to zkušenost překračující představivost dospělého člověka, natož dítěte. Teprve s odstupem let jsem ji začala znovu a jinak ohledávat a pokouším se jí také dotknout v tomto románu. Nejedná se o můj vlastní příběh ani o příběh některé konkrétní sestry. Jednotlivé postavy jsou smyšlené, nicméně autentická je každodennost života v klášteře, ve kterém se potkávají ženy nejrůznějšího věku, povah i způsobu myšlení. Realitu takového života člověk nikdy neodhalí při letmých setkáních s řeholnicemi,

ale zahlédne ji jen tehdy, když mezi nimi žije delší čas.

S ohledem na zmiňovanou zkušenost nemůžu už nikdy nahlížet řádové sestry jako výjimečné bytosti. Nemůžu je vidět jako hrdinky, i když i takové mezi nimi byly. Nenahlížím je ani jako laskavé a milosrdné ženy, i když i ty v klášterech jsou. Nevnímám je ani jako kruté a bezcitné, i ty tam ale žijí. Nahlížím je především jako lidi, kteří se vlivem svého přesvědčení ocitli na omezeném prostoru v nepřírozené konstelaci řeholního společenství. Snažila jsem se zachytit realitu a autenticitu jejich života, tak jak jsem ji tenkrát zažila. Jsem si vědoma, že se jedná o mou individuální zkušenost. Jakkoliv se místy může tato každodennost života v klášteře zdát nelichotivá, nezasluhuje odsouzení. Je především obrazem člověka se vším, co jeho život nese. Je portrétem lidí, jejichž vlastnosti a povahy dokážou oscilovat a vychylovat se do všech poloh, které si člověk může sám u sebe představit. A ani řádové sestry v tom nejsou výjimkou. O to více, že doba, ve které jsem řeholní společenství zastihla, byla nezvyklá a v mnohém nesmírně komplikovaná.

P. D., léto 2024

To nejdůležitější pro tenhle příběh je ta postel. Stará vrzavá postel, do které když člověk ulehl, drátěná síť s ním proklesla téměř k zemi. V té posteli spávali chlapci. V ní se z nich stávali muži. V ní ztráceli svůj život, iluze i naděje. A my jsme v ní, stejně jako oni, po nocích proklesávaly až k podlaze a tam u dna hledaly a nacházely ztracený ráj.

Mně se dá říkat všelijak. Myslím, že lidé kolem mě by mi nejradši říkali *Hřích* nebo *Pokání*. Dlouho jsem nevěděla, že nejsem ani jedno, ani druhé. Že jsem jen obyčejná Jana. Taková, jakých jsou na světě houfy. Jenže než jsem na to přišla, trvalo

mi to spoustu let. Vítr musel zafoukat do dějin, aby se — tak jak to říká kniha *Kazatel* — ten severní změnil v jižní, točil se sem a tam, tam a sem, kolem dokola, aby se stále vracel. Tady se vítr právě obracel od východu k západu, sem a tam, tam a sem, tenkrát se zdálo, že už se nikdy nevrátí.

Hřích jsem byla pro všechny kolem, *Pokání* pak především pro svou matku. K němu mě vychovala, k němu mě stvořila. Dneska si říkám, že kdybych se tak bláznivě nezamilovala do Boha a nevstoupila do kláštera, nikdy nepochopím opravdovou lásku. Nepoznám let havrana, který dokázal svými křídly zastínit celý můj život. A především, nikdy naplno nepochopím, že každý člověk v sobě nosí zvíře, ale jen málokdo to dokáže přiznat a málokdo s ním dokáže žít. To zvíře je mnohočetné a stále k sobě hledá druhu, protože stejné tihne ke stejnému, ale i protiklady se přitahují.

Nic z toho, co tu budu vyprávět, ale nemůžu vylíčit, aniž bych nejprve pečlivě popsala život sester. Aniž bych vylíčila život holubic tak, jak ho prožívaly, jak ho v jeho obyčejnosti vnímaly a jak každý den přemýšlely.

Do kláštera jsem přišla začátkem léta 1991. Ten kouzelný domov jsem do té doby znala jen z fotek.

Na té nejstarší, viděla jsem ji u tety Anny, budova stála sotva pár let. Měla obdélníkový půdorys, který opisovala dvě třípatrová křídla, pojítkem mezi nimi byl kostel. Byla to strohá stavba s otevřenou sloupovou halou a trojúhelníkovým štítem. Nad ním se tyčila malá věž s hodinami. Stěny kostela byly poznamenané sice krátkou, zato intenzivní existencí. Sotva ho po první válce postavili, v druhé ho vybombardovali a hned nato jej obsadila armáda. Kostelní zdi tak připomínaly listy v záznamníku, do kterých se narychlo zapsaly smutné osudy zapomenutých mužů a žen. Za celých osmdesát let jeho existence se tady životy jeptišek a vojáků proluly jen omezeně a téměř nikdy v dobrém.

Když jsem to léto přišla, byl už klášter po válečných opravách o patro nižší a nesl nové a děsivé stopy zkázy, kterou mu ještě před nedávnem vrývala do stěn armáda. Vlnitý plech a rez to tu obkličovaly až kamsi dozadu, bodláčí se spolu se starými bezy rvalo o beton. Každé druhé okno viselo na jednom pantu nebo postrádalo sklo. Celý areál působil jako zapomenutý ostrov uprostřed malého města.

Stála jsem před tou budovou, v ruce starou koženkovou tašku, u nohou odřený kufr, který jsem stěží dovezla od vlaku. Pojímal téměř veškerý můj majetek — prádlo, pár černých svetrů, vysoké boty do sněhu a sandály se špičkou na léto, několik knížek, kterých jsem se nebyla ochotná vzdát, a starou plechovku s dětskými poklady. Na sobě jsem

ještě pořád měla tmavě modrou sukni, bílou košili s ozdobným knoflíkem na kapse a přes ramena letní dírkovaný svetřík. Jedna z posledních připomínek všeho světského, co jsem dávno ve svém srdci zavrhla, připravená konečně ze sebe shodit těch pár svršků, obléknout se do hábitu, změnit se v *nového* a *lepšího* člověka. Když mi maminka před pár dny stříhala vlasy a těžké prameny padaly k zemi jak neposlušná háďata, ruce se jí chvěly a ona plakala štěstím. Ofinou do půli čela, ostrými kotletami kolem uší a trčícím vrabčákem na temeni jsem dávala světu najevo, že na lidské kráse mi nezáleží. V té době jsem už byla několik let tajnou sestrou, smířená s tím, že skutečný řeholní život nikdy nepřijde. Že budu navěky žít s maminkou v panelákovém bytě, chodit se modlit k tetě Anně a skrytě v srdci naplňovat své duchovní povolání.

A pak se najednou změnil svět. Vítr se otočil, přinesl svobodu a já mohla jít. Vydat se tam, kam jsem dávno předtím poslala své srdce. Doopravdy žít jako milosrdná sestra. Jít *mezi své*, jak to říkala Anna.

Snít a toužit po něčem ale neznamená, že to člověku současně nenahání strach. Že mu to nepřináší úzkost a obavy. Ty první mě pohltily právě tam. Před polorozpadlou budovou, o které jsem slychala jako o ráji. Brána do něj byla ještě oprýskanější než vstup do továrny, kde jsem až dosud pracovala. I tady dohořivala na cihlovém pilíři vrátnice rudá plechová hvězda, brzy ji ale měl zase nahradit

kříž. Srdce mi tlouklo až kdesi v krku, nohy se zdály těžké jak balvany a žaludek se houpal na vodě. Ještě jednou jsem se ohlédla na tu dlouhou silnici směrem k nádraží. Zchátralou klášterní zeď lemoval zástup pouličních lamp, přes silnici zářil zbrusu nový obchod s potravinami a drogerií. Vypadal úplně jinak než naše stará samoobsluha, nápis na budově byl vyvedený neonově žlutou barvou, za výkladem stály barevné krabice s pracím práškem a lahve s avivážemi, člověk měl dojem, že ty nové vůně z něj vystupují i skrze tlusté sklo. Hned za ním dorůstala ulice rozestavěných řadovek, u kterých si hrálo několik dětí. Jedno z nich s vervou mrštilo balon do hluboké kalužiny, ostatní s výskotem uskakovaly do stran, aby totéž okamžitě zopakovaly. Starý život jsem právě odhazovala jako tísnivou obruč a tvrdošijně zaháněla pochybnost, jestli tady skutečně dostanu víc, než ztrácím. „A jestli do té brány vejdeš, už z ní nikdy neodejdeš,“ vybavila se mi věta, kterou mi maminka četla v pohádkové knížce. Na rozdíl od pohádky za tímhle vstupem nečekal žádný zakletý princ, ale ženy, co se rozhodly, že svět venku není pro ně. Zavřely se tu navěky, s představou, že zpět za brány kláštera se dostanou jen velmi málo, pokud vůbec.

Když jsem vstoupila do budovy, ovanul mě pach plísně a vlhkosti. Tíseň a napětí mi šplhaly od kolen k hrudníku, nahoru po páteři, až se mi zdálo, že mě pohltní úplně celou. Poprvé jsem totiž viděla je.

Všechny pohromadě. Ne jednu dvě pospolu, kdy byly za zlých časů rozptýlené do všech stran. Svě spolusestry, jeptišky v černých hábitech, v závojích, pod jejichž okraji vyčuhoval jen bílý čepec. Velký den jejich návratu do dávno ztraceného domova. Běhaly sem a tam po chodbách, plakaly, vzdychaly, nemohly to v té budově poznat. Jejich vrásčité tváře se mi slévaly v jedinou, tenkrát jsem nevěřila, že se je kdy naučím rozeznávat.

„Tady býval noviciát, tady jsme měly dílnu a tady začínala klauzura. Jak jsme si tady tenkrát pěkně žily,“ ukazovaly vybydlené prostory, těžko by tu člověk hledal památky ráje. Plísně a zkáza se tu plazily až do pater, voda netekla nikde. Dveře tu neexistovaly, a pokud ano, povalovaly se opodál s vytrženými panty. Poslední zbytky rozmláceného nábytku ležely bez ladu a skladu na chodbách i v pokojích. Stoleček v jedné z místností vypadal podobně jako ten mamčin. Starý noční stolek z tmavého dřeva, prolezlý dírkami od červotoče. Stěhoval se s ním od dětství, zdědila ho prý po babičce. Říkávala, že v něm je schovaný celý její život. Jako malá jsem potají otvírala jeho kovaná dvířka, zírала do nitra skříňky a chtěla odhalit všechna ta tajemství, která maminka ukrývala. V poličkách ale nebylo nic jiného než jakási zažloutlá plátýnka, několik otřepaných knížek a krabička se stříbrnými hodinkami.

Trvalo několik měsíců, než ve starých barácích někde na severu každá ze sester sbalila pár svých

švestek, vyšívané krabičky, poslepované ze starých pohlednic, růžence s medailkou Panny Marie, nadbytečné hábity po zemřelých souputnicích. Uchovaly je celé roky, bez naděje, že je kdy budou mít komu předat. Med nashromážděný v úlech, který přicházel vniveč.

„Tady v té komůrce se chystávaly květiny do kostela, to jsem byla ještě novickou. Představená věděla, že to s kytkami umím, tak mě nechala zdobit kostel,“ hladila jedna z nich třesoucími se prsty prohnílé zárubně. Na spánku těsně u závoje jí trčelo znaménko jak malá třešeň. Poznávací znamení.

V těch prvních měsících si možná sestry jen vroucně přály, aby tu nebylo nic. Nic je vždycky lepší než vybydlení, zoufalý otisk prázdnoty uvnitř. Co asi v sobě nosili vojáci, kteří ten dům takhle zřídili? Proč někdo pošpiní takový ráj?

Sestry se vrhaly sem a tam, jako by běžaly po bojišti. Slévaly se mi v černou šmouhu, v houf, kde každá jednotlivá částička vykonává svůj vlastní pohyb, ale teprve součet těch pohybů vytváří smysluplný a funkční celek.

„Jako když to tu tenkrát za války obsadili Němci a pak to tu kvůli tomu Rusi vybombardovali,“ pokyvovala ta malá shrbená, v očích se jí zaleskly slzy. Zastavila se vedle mě, a aniž měla tušení, kdo jsem, chytla mě za paži, aby se o mě opřela. Drobné prsty se mi zasekly do předloktí jako pařátek ještěrky. Něco hluboko ve mně se stáhlo a smrštilo, zatoužilo

se před ostrým drápkem schovat. Jenže nad tím vším kralovalo mé odhodlání. Rozhodnutí přijmout všechno, co přijde. Navzdory sobě samé. Bez ohledu na to, co cítím. Nebo co chci. Z lásky k Bohu a z přesvědčení, že právě tohle On po mně žádá.

Největší starost sestrám dělalo, kam postavit svatostánek. V bývalém kostele se povalovaly hromady sutin, mezi nimi trčely roztrískané kusy lavic, na jedné z bočních stěn byl rezavou barvou vyvedený nápis *nasrat*. Těžko odhadnout, jestli to měl být vzkaz pro sestry, nebo jen stesk některého z vojáků, kteří tu nedobrovolně nechali kus života. To místo nenáviděli a podle toho se k němu i chovali — zneužívali je a kořistili na něm.

V prostoru, kde býval oltář, stálo podivné, monstrózní pódium z betonu, armáda tady mívala kino. Na velkém plátně nechali míhat se filmy, co měly vojáky poučit nebo rozesmát, u dřevěného pultíku rudí kazatelé pronášeli věty, které ty kluky měly přivést na jejich víru. Dívat se na ten chrám bylo jak zírat na zohavenou mrtvolu.

Postavit svatostánek právě tady nebylo vůbec možné.

Dlouho se nevědělo, pak konečně ctihodná matka Anunciáta našla v patře jediný pokoj, který měl v pořádku okna.

„Bude se to tu muset vyběít, aspoň trochu,“ rozhodla. „Zajdeme za Ertlem, slíbil, že nám pomůže. Lidi teď budou hodně pomáhat, když se ukázalo, jak se s námi zacházelo a kolik jsme toho za komunistů vytrpěly.“ Čerstvě zvolená matka představená s přísným obličejem, rychlými gesty a něčím studeným tam někde v hlubině. Široký ret jako by jí přepadával, připomínala sudičku z pohádky o třech předlenách.

Tenkrát mě poprvé napadlo, že prožité utrpení dává člověku sílu a sebevědomí, stačí jen věřit ve vyšší moc. Když šlo o věci Boží, sestry se mužských nebály. Zvlášt ne, když pana Ertla znaly už jako malého kluka.

„No ty jsi vyrostl, tomu by jeden nevěřil... a jak se podobáš tatínkovi, jó, to byl dobrý člověk...“ popláčávaly ho některé po tvářích, přehlížely prožité roky i to, že Ertl drží za ruku malého vnoučka. Světlou kšticí připomínal kluka, *co jsme ho měly na hlídání*. Byl to hošina o něco starší než já, s rozčepýřenými vlasy, vyděšeným výrazem, nosem tak trochu jako hřebík a podivně klátivou chůzí, ze které nikdy nevyrostl.

„Jmenuje se Viktor. Budeme ho teď hlídat, chovej se k němu hezky, všechno mu ukaž a postarej se o něj,“ řekla mi maminka a od té doby patřil do mého života s takovou samozřejmostí, jako k člověku patří ruka nebo noha.

Pan Ertl byl v rozpacích, vlasy na skráních mu bělaly, vysoký, vyzáblý, s tĕkavým pohledem. Při chůzi

pohupoval rameny, jako by jimi chtěl hrnout velkou vodu. Větší kus života už měl za sebou, a sestry to nechtěly vidět, stačilo, když se bude mít k práci. Na sobě montérky, pracovní blůzu, natáhl si ji před odchodem z domu.

V místnosti určené pro kapli popadl jakýsi rezavý hák a dloubl jím do stěny. Pak jenom zavrtěl hlavou. „Já vám to tady klidně vybilím, ale ta omítka je sežraná. Tohle se musí oklepat a znova nahodit, to není jen tak. A navíc — opravovat takhle jeden pokoj, to je nesmysl. Měly jste ten barák nejdřív zrekonstruovat, aspoň jedno křídlo, teprve pak se sem stěhovat. Takhle to lepit po místnostech, to nepůjde..“ Rozhlížel se po netrpělivých sestrách, sem tam mu v pohledu uvízla některá z tváří, možná mu připomínala dětství. I když se usmíval, zdálo se mu, že je v něm cosi protivného. Jako by v sobě ukrýval tajnou skrýš a v ní seděl slizký chlupatý pavouk, který co chvíli vyrazí a plivne jedovatou slinu.

Půjde! Návrat nešel odkládat, temné mraky v obličejích jeptišek mu dávaly jasnou odpověď. Co na tom, že pro něj vyběhly jen na rychlou pomoc a on aby tu teď strávil týden? Ženské si trvaly na svém.

„Někam ten svatostánek dát přece musíme, kde by Kristus Pán nocoval?“ zamžikala zas plačtivě ta se znaménkem. Praktická teta Anna, teď už zas sestra Hyacinta, jen obrátila oči v sloup. Tenkrát jsem ještě nevěděla, jak moc je Anna jiná než ostatní

sestry. Do té doby jsem ji znala jen z jejího podkrovního bytu. Osamělou tetu, co ve skutečnosti nebyla tetou, zvládla mi ale nahradit příbuzné, které jsme zdánlivě neměly. Anna Hyacinta měla v sobě jiskru. Oči potkana, kterými pozorovala svět, aniž by si dovolovala některé věci nevidět. Až mnohem později jsem pochopila, jak se takové oči do kláštera, mezi ty rozpité pohledy přesvatých žen, hodí. A že v sobě skrývají všechny důvody, proč byla za těch děsivých časů tolikrát zvolená matkou představenou. Znávala jsem ji bez hábitu, s velkými brýlemi a ještě větším nosem, kratičkými vlasy, postavou zahnutou jako skoba. Teď už vím proč — měla to všechno ukotvit. Měla mě provést tím příběhem, jako v té době provedla mnohé.

„To chce materiál, cement, písek... kvalitní písek... přesátý... to není jen tak,“ vrtěl hlavou Ertl. Vůbec se mu představa sester o rychlé opravě zchátralých stěn nelíbila.

„Však ty to pro Pána Boha zařídíš,“ poplácala ho maličká hrbatá po rameni. „On ti to v nebi připočte.“

Tenkrát jsem obdivovala drzost, s jakou sestry dokázaly přinutit okolí k pomoci, překročit hranici ve jménu Božím. Ertl už neměl zbytků. Odmítnout sestry trpitelky ve chvíli, kdy se celá zem začala zvedat ze dna?

„Tu jednu místnost vám uděláme. Přivedu chlapy z vesnice, co chodí do kostela, dáme se do toho,“ rozhodl po chvíli, rychle se smířil se ztraceným dnem.

„Začni škrábat ty plísně,“ strčila mi jedna ze sester do ruky špachtli, abych tam nezašla.

Kdesi za stěnou jsem na sebe natáhla plandavé tepláky a šedé tričko, poslední civilní oděv, který jsem tu měla. Sestra, co zatím neměla hábit, co jí ho v Annině bytě při tajné obláčce nedali, protože kdyby to u ní někdo našel, bylo by zle. Dřela jsem zdi, co to dalo, místy padaly s rachotem celé kry omítky, hromádky prašné suti křupaly pod botami. Několikrát jsem si o stěnu sedřela kotníky, škrábance pářily jako čert, snažila jsem se bolest přehlížet, stejně jako krůpějky krve, které se mi tvořily nad prsty.

„Vezmeme to z nejhoršího, aby to trochu vypadalo,“ přikázal Ertl dvěma chlapíkům z městečka. Jeden drobný, takový věchýtek, druhý měl pupek, že mu až překážel. Zíraly na sestry jako na zjevení. Však je to poprvé a naposled, klášter se brzy zas zavře, vytvoří nepropustnou stěnu mezi světem tam venku a tímhle svatým místem. Dovnitř se dostanou už jen zedníci nebo když bude potřeba doktor. Sestry půjdou ven, jen když bude nezbytně potřeba, a to nebude téměř nikdy.

Přinesli dva pytle cementu, oklepali nejhorší praskliny skoro až na cihlu, v kolečku míchali maltu, díry prolévali vodou a zaházeli pleskanci omítky. Sestry jim za zády bílily, vápno stříkalo na hábity, chlapi mumlali, že je to nesmysl, ta malta v děrách ani nezavadla, a ty ženské si nedají říct. Ale co, ať si to ctihodné sestry dělají, jak samy chtějí.